

Yttrandefrihetskommittén

Ju 2003:04

Göran Lambertz, ordförande

Integritetsskydd – Dag Victors förslag till lagtext

1 Inledning

Vid det senast kommittésammanträdet, den 23 november, diskuterades integritetsskyddsfrågan utifrån dels PM 92, dels en redogörelse av Viveca Lång för Justitiedepartementets planer. Kommittén beslöt på mitt förslag (initierat av straffrättsenheten vid Justitiedepartementet) att ge mig i uppdrag att be f.d. justitierådet Dag Victor att lämna synpunkter på utformningen av ett eventuellt straffstadgande om skydd för privatlivet i TF/YGL eller NYGL. Dag Victor är f.d. chef för straffrättsenheten och en av landets främsta experter inom straffrätten.

Jag har korresponderat med Dag Victor per e-post och träffat honom en gång i detta ärende. Han har förklarat att det enligt hans mening inte är någon bra idé att föreslå en generellt verkande bestämmelse av det slag som PM 92 innehåller. Den ser ut så här (i brottsbalksvarianten), nu något justerad efter vår diskussion vid sammanträdet:

Den som synnerligen allvarligt på ett förödmjukande eller djupt sårande sätt kränker någons privatliv döms för [*kränkning av privatlivet*] [*integritetskränkning*] till böter eller fängelse i högst sex månader.

En kränkning enligt första stycket är inte brottslig om den med hänsyn till omständigheterna var försvarlig.

Jag återkommer strax till Dag Victors kritik. Därefter tar jag in det förslag till en lagtext som han har lämnat med hans kommentarer i fotnoter. Sist finns mina egna synpunkter och en tentativ slutsats.

2 Dag Victors kritik

Enligt Dag är det inte någon bra idé att försöka införa en generellt hållen bestämmelse av det slag som kommittén preliminärt har tänkt sig. Det beror framför allt på två saker:

1. Det stämmer illa med brottsbalkens systematik. Redan i dag finns det bestämmelser som på olika sätt straffbelägger integritetsintrång av olika slag. Det gäller t.ex. bestämmelserna om förtal (5 kap. 1 § brottsbalken), förolämpning (5 kap. 3 §), hemfridsbrott (4 kap. 6 §), ofredande (4 kap. 7 §) och dataintrång (4 kap. 9 c §). Härtill kommer t.ex. brott mot personuppgiftslagens bestämmelser om behandling av personuppgifter och kanske en ny bestämmelse om kränkande fotografering. En generellt hållen bestämmelse skulle bli svår att passa in i systemet och svår att hantera för lagstiftaren eftersom den skulle få ta hand om alla integritetskränkningar som inte redan är reglerade på annat sätt och eftersom den skulle skära frågorna på en annan och ovanlig ledd.

2. Den skulle inte ge tillräcklig förutsebarhet. Även om den är väldigt smalt skriven, och därför får ett mycket litet tillämpningsområde, är de begrepp som används i den tänkta bestämmelsen – synnerligen allvarligt, förödmjukande, sårande, kränker – sådana som straffrätten inte är riktigt van vid, och de skulle bli svåra att hantera.

Därtill tycker Dag Victor att det skulle vara konstigt om Yttrandefrihetskommittén, med det uppdrag som kommittén har, skulle lämna ett förslag som framför allt nog skulle komma att träffa andra sorters kränkningar än sådana som sker genom yttranden.

3 Dag Victors förslag

Dag har lämnat nedanstående förslag till straffbestämmelse. Den skulle infogas i 5 kap. brottsbalken och tas in efter paragrafen om förolämpning. Noterna innehåller Dags egna kommentarer till bestämmelsens olika delar.

Först bestämmelsen utan fotnoter (för att hela bestämmelsen annars inte får plats på samma sida):

Den som gör intrång i (någon) annans privat- eller familjeliv genom att sprida uppgifter om detta på ett sätt som, med beaktande av uppgifternas art och spridningens omfattning, är ägnat att medföra (allvarligt) (betydande) men för den utpekade eller någon som är närstående till denne döms, om gärningen inte är belagd med straff enligt 1 – 3 §§, för *privatlivskränkning* till böter, eller, om brottet är grovt, för *grov privatlivskränkning* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Var uppgiftslämnaren skyldig att uttala sig eller var det annars med hänsyn till omständigheterna försvarligt att sprida uppgifterna ska inte dömas till ansvar.

Och så bestämmelsen med fotnoter:

5 kap. brottsbalken¹
3 a §

Den som gör intrång² i (någon) annans privat- eller familjeliv³ genom att sprida uppgifter⁴ om detta på ett sätt som, med beaktande

¹ Egentligen hör väl bestämmelsen närmast hemma i 4 kap. där övrigt skydd för privatlivet (hemfridsbrott, brytande av post- eller telehemlighet, olovlig avlyssning, etc.) finns (vid sidan av brott mot tystnadsplikt i 20:3). (Jfr artikel 8 i Europakonventionen som ju vid sidan av privat- och familjeliv gäller hem och korrespondens.) En eventuell bestämmelse måste dock ta sikte på spridning och inte anskaffande av uppgifter och då uppkommer omedelbart frågan om förhållandet till förtal och förolämpning. Den naturliga platsen blir då 5 kap. som väl dock då bör få ny rubrik. Ledning kan kanske hämtas från 2:23 RF (enskildas anseende, privatlivets helgd).

² Rekviritet, som liksom övriga ska vara täckt av uppsåt, är valt för att undanta exempelvis samtycke och vidare spridning av allmänt kända uppgifter.

³ Anknyter till Europakonventionen art. 8 och RF 1:2 (jfr även RF 2:23).

⁴ Om man ska anknyta till 5:1 borde det snarare stå lämnar. Sprida är väl dock mer restriktivt vilket kan vara motiverat här. ”Förtroliga meddelanden” (skvaller) ska nog kunna angripas i högre utsträckning vid förtal än vid andra sorters uppgifter om privatliv.

av uppgifternas art och spridningens omfattning⁵, är ägnat att medföra⁶ (allvarligt) (betydande)⁷ men⁸ för den utpekade eller någon som är närstående till denne⁹ döms, om gärningen inte är belagd med straff enligt 1 – 3 §§¹⁰, för *privatlivskränkning*¹¹ till böter, eller, om brottet är grovt, för *grov privatlivskränkning* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Var uppgiftslämnaren skyldig att uttala sig¹² eller var det annars med hänsyn till omständigheterna försvarligt att sprida¹³ uppgifterna ska inte dömas till ansvar.¹⁴

Dag säger också att man skulle kunna göra en begränsning till grovt brott i TF/YGL eller NYGL, för att på så sätt freda den grundlagsskyddade yttrandefriheten en del. Han påpekar också att 5 § i kapitlet (om rätt till åtal och åtalsbegränsningar) bör ses över. Han säger att han inte har funderat närmare på den frågan.

4 Synpunkter och slutsatser

Det är svårt att lagstifta inom ett område som man är ovan vid. Det gäller kanske särskilt straffrätten, som är ett sammanhållet system mer än något annat rättsområde. Jag är ovan vid straffrätt och tar därför mycket gärna till mig vad experterna inom rättsområdet säger.

Till detta kommer att jag har övertygats om att Dag Victor har rätt i sin kritik av vårt tentativa förslag, i varje fall när det gäller den första kritikpunkten. Systematiskt skulle en generell bestämmelse inte bli bra.

Hur ska man då göra i stället om man vill föreslå en straffbestämmelse för intrång i privatlivet? Även på den punkten är jag benägen att böja mig

⁵ Art och omfattning är väl de viktigaste faktorerna. Ju mer känsliga till sin art dess mindre spridning krävs det och vice versa. Här dock hållet öppet för även andra faktorer.

⁶ ”Skaderekvisit” upplagt enligt mönster från 5:1.

⁷ Utrymme för kvalificeringar.

⁸ Plockat från OSL:s skaderekvisit som väl är den lagstiftning som ligger närmast (skydd för enskilda personliga förhållanden).

⁹ Med anledning av att också familj kan aktualiseras (och t.ex. hänsyn till barn).

¹⁰ På motsvarande sätt som i 5:4 bör en uttrycklig subsidiaritetsklausul tas in.

¹¹ Jfr 4:4 a.

¹² Finns väl inte skäl att här avvika från 5:1.

¹³ Jfr not 4.

¹⁴ Någon sanningsbevisning ska väl, i motsats till enligt 5:1, inte in här.

för auktoriteten, särskilt som jag har blivit övertygad om förslaget för tjänster. Ett förslag i enlighet med Dags lagtextskiss skulle sannolikt ha goda möjligheter att leda till lagstiftning. Och det framstår som en god idé att göra endast de grova brotten till yttrandefrihetsbrott.

Mitt förslag är alltså att vi arbetar utifrån Dag Victors förslag.

Om vi tycker att hans förslag är bra i och för sig, återstår att ta ställning till om vi över huvud taget vill föreslå en bestämmelse med kriminalisering av detta slags integritetsskyddsbrott eller inte.

Jag föreslår att vi vid sammanträdet den 21 december diskuterar Dag Victors förslag. Är det en bra utgångspunkt för det fortsatta arbetet i och för sig? Om svaret på den frågan blir ja föreslår jag att sekretariatet får arbeta vidare med lagtexten och en författningskommentar till den. Frågan om vi ska lägga fram ett förslag eller inte sparar vi enligt mitt förslag till dess att vi får se en någorlunda slutlig text.